

Третій термін

Чи вдасться президентові Лулі да Сілві об'єднати політично поляризовану Бразилію та змінити зовнішню політику країни

Результати президентських виборів у Бразилії чітко показали, наскільки політично поляризованим є бразильське суспільство. Для однієї половини населення вони стали величезним полегшенням, для іншої – символом зміцнення корупції та страху перед політикою лівих. Цього разу колишній президент, представник лівого крила Луїз Інасіу Лула да Сілва, переміг правого популіста Жаїра Болсонару з мінімальною маржею 1,8 відсотка (50,9% проти 49,1%).

Початком сильної поляризації суспільства слід вважати 2013 рік, коли мали місце масові протести проти економічних проблем та системної корупції в політичному класі. Її нинішнє посилення є наслідком політики соціального розділення, яку проводив Болсонару, а також особистої образи багатьох бразильців на колишнього президента Лулу та недовіри до його Партії трудящих (ПТТ).

Колись Барак Обама назвав Лулу «найпопулярнішим політиком на Землі». Його популярність на останньому місяці другого терміну президентства була всі рекорди, сягаючи 87%. Населення схвалювало дії уряду задля боротьби з голодом та злиднями. Такі соціальні програми, як «Сімейна допомога» (Bolsa Familia), фінансова підтримка бідних бразильських сімей за умови, що діти ходять до школи та проходять вакцинацію, вивели зі злиднів 30 відсотків населення країни.

Втім, велике зачарування успіхами політики Лули згодом змінилося розчаруванням. 2014 року почалась операція «Автомийка» (Lava Jato) – найбільше корупційне розслідування в історії Бразилії, яке відвернуло багатьох бразильців від Лули. У 2018 він був засуджений до ув'язнення (яке тривало 580 днів), отже, відсторонений від участі в президентських виборах 2018 року. В 2019 році Верховний федеральний суд видав постанову про незаконний розгляд апеляції в справі Лули, що дозволило йому вийти на волю, а в 2021 анулював

усі обвинувальні вироки проти колишнього президента. Це потішило прибічників Лули, які не вірили в його причетність до корупційних махінацій.

*Ми більш
сконцентровані на
порятунку себе від
Болсонару*

«Ми більш сконцентровані на порятунку себе від Болсонару, ніж на виборі кандидата, якого хочемо бачити наступним президентом Бразилії», – повідав мені студент комп'ютерних наук Університету Бразилії, схарактеризувавши таким чином думки тих бразильців, які, навіть якщо не бачили серед претендентів свого бажаного кандидата, точно знали, що не хочуть переобрання Болсонару.

Ще до перемоги 2018 року Болсонару, давній конгресмен, викликав у частини бразильців огиду своїми гомофобними, расистськими й сексистськими поглядами. Однак він забезпечив собі підтримку трьох впливових груп: великих землевласників, євангельського духовенства та військових, що їх прозвали BBB (Beef, Bible and Bullets – Яловичина, Біблія та Кулі). За чотири роки його правління суспільство стало ще більш поляризованим, а частина взагалі відмовилася від державного прапора, який Болсонару став використовувати як символ своєї підтримки.

*Головною метою Лули
має стати об'єднання
поляризованого
суспільства, боротьба зі
злиднями та
працевлаштування
бідної частини
населення*

Головною метою 77-річного Лули, який обійме посаду президента 1 січня 2023 року, має стати об'єднання поляризованого суспільства, боротьба зі злиднями та працевлаштування бідної частини населення. Майбутній президент упевнений, що зможе вирішити проблеми Бразилії та повернути її до старих добрих часів свого попереднього президентства, хоча ні він, ні Болсонару в своїх передвиборчих програмах конкретних заходів не вказували.

Зокрема, планується створити економічну політику для боротьби з інфляцією та голодом, а також підтримувати розвиток інклюзивної зеленої економіки. Лула обіцяє поновити провідну роль Бразилії в боротьбі зі зміною клімату та «нульове вирубування лісів» Амазонки. Негайно після виборів Норвегія оголосила про виділення коштів для Amazon Fund, яке було призупинене 2019 року після критичного зростання вирубування. Норвегія була найбільшим донором фонду, який надав близько \$1,2 млрд за останнє

десятиліття.

Можна передбачити також покращення в сфері захисту прав людини, прав жінок, представників ЛГБТ+, тобто сферах, які значною мірою постраждали за президентства Болсонару. Лула обіцяє розширити участь жінок, темношкірих та корінних мешканців у своєму уряді, хоча багато хто його критикує, оскільки він та віце-президент Жералду Алкмін – двоє білих чоловіків похилого віку – не найкраща репрезентація інклюзивної політики.

Перед Лулою стоїть велике завдання з усунення шкоди, завданої демократичній системі та верховенству закону авторитарним впливом політики Болсонару.

Зробити все це буде нелегко: Бразилія розділена між дуже різними політичними силами. Щоби забезпечити собі підтримку більшості в парламенті, Лула муситиме налагодити співробітництво з «Великим центром» (Centrão), набором партій у Конгресі без чіткої політичної ідеології. Centrão не є центристською політичною групою. Це група консервативно орієнтованих політиків, що прагнуть близькості до виконавчої влади для гарантування їм переваги та розподілу привілеїв через клієнтелістські мережі.

*На думку Лули, ні
українська, ні
американська та
європейська сторони не
зробили достатньо,
щоби домовитися з
Росією про мир*

В зовнішній політиці слід сподіватися на кращу репрезентацію Бразилії в окремих областях, наприклад, прав людини. А щодо ставлення до агресії Росії проти України, значних змін чекати не варто. Історично бразильська зовнішня політика орієнтувалася саме на багатополарний світ за умови, що Бразилія відіграє провідну роль на міжнародних форумах. Бразилія обирає мирне розв'язання конфліктів, підтримуючи діалог чи не з усіма іншими державами. Послаблення одного з глобальних гравців (Росії) та посилення іншого (США) не в інтересах Бразилії.

В інтерв'ю газеті TIME Лула назвав винними у війні в Україні не лише Путіна, а й Зеленського, США та ЄС. У такий спосіб він зазначив своє ставлення до вторгнення Росії в Україну: винні всі, тому треба шукати консенсус та вести переговори. На думку президента, ні українська, ні американська та європейська сторони не зробили достатньо, щоби домовитися з Росією про мир. В цьому інтерв'ю варто звернути увагу не на абсурдну критику Зеленського

(Лула сам каже, що його не знає), а на критику на адресу США. Перенесення відповідальності за війну на політику Байдена, який буцімто не зміг уникнути війни, відбувається не через проросійські, а через антиамериканські погляди Лули. Антиамериканський сегмент має таку силу в Латинській Америці, що будь-який дискурс міжнародної політики США оцінюється негативно вже заздалегідь. При цьому в Бразилії немає російського сегмента, який є, наприклад, в Аргентині.

Між тим Болсонару підкреслив своє ставлення до Путіна, відвідавши Кремль за кілька днів до початку [повномасштабної] війни. Болсонару вважає, що війна завершиться так, як це було в війні Аргентини з Великою Британією 1982 року. І хоча голова держави не вдавався в подробиці та більше не висловлювався щодо України, торгівля Бразилії з Росією триває, а санкції не підтримуються. Однак на Генасамблеї ООН Бразилія проголосувала за засудження російської агресії проти України, але втрималася від голосування за резолюцію, що засуджує анексію чотирьох українських областей. Бразильська сторона стверджує, що, попри сумнівність справжності та чинності подібного волевиявлення населення в зоні конфлікту, цей документ «не сприяє розв'язанню конфлікту».

Ольга Алешко-Лесселс

Бразилія

Ольга Алешко-Лесселс (Olga Aleszko-Lessels) - наукова співробітниця центру досліджень EAST Center. Її дослідження зосереджені на зовнішній політиці Білорусі, країнах БРІКС та аналізі ЗМІ. Організовує заходи для зміцнення громадянського суспільства та арт-виставки для обговорення складних питань.

